

תוכן

7	מבוא
11	בית חב"ד בקיבוץ זיוה פש
31	ראייה למרחוק שפרה חנה הנדרי
41	החברונאית שרה נחשון
59	שתרבינה כמותה בישראל גיטה גנזבורג
70	הבנות של הרבי סיפורו של "מכון חנה"
81	המהפכה של הרבי ברוניה שייפר
93	נולדה בזכות הרבי דיאנה אברהמס
103	הנש"ק הסודי אסתר שטרנברג
117	הכול התחיל מנר קטן - סיפור שסיפר הרבי בהתוועדות
121	שכינה ביניהם שרה כרמלי
133	ברכה מכל הלב לאה מוסקוביץ

145	מחשבת מסלול מחדש דבורה לאה קלאר
157	הרבי וילדי הגן רחל זמיר
177	נהייתי ממאמרה סוזן (שיינא שרה) הנדלמן
185	המסר המוצפן שולמית סקסון
193	גם נשים צריכות ללמוד חסידות רחל פרקש
201	התזה של הרבי חנה שרפשטיין
213	לאורו של הרבי חיה קאהן
225	המשוררת זלדה מישקובסקי

קצרים

245	כל המשמח חתן וכלה דבורה אליאן
248	בטוב לבב בתיה גרליק
252	עסקה עם הרבי רחל פוגלמן
256	שיחת הרבי לנשים מווסטר
261	מקווה ישראל חנה גולדמן
266	במה נהלכה לאה גנייביץ

268	מבט פנימי. הרמין עוזרי
274	כל אחד חשוב. דינה הורן
278	אשרי העין. חיה רבקה הניג
282	הרבי ומעמד האשה דונה לאה הלפר
284	מכתב הרבי
288	השיעור של אלים אלים זלוטניק

הוספה

291	קטעים ממעמד חלוקת הדולרים לצדקה
305	נשים תחילה. נשים במשנת הרבי מלובביץ'

בית חב"ד בקיבוץ

זיוה פש

זיוה כתבה לרבי שהיא רוצה להרשם לכינוס נשי חב"ד, אך אין לה את הכסף הדרוש לכך. מזכיר הרבי שלח לה כסף וכתב לה בשם הרבי: **מרת זיוה פש תחי', מצו"ב מה שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א למסור בשבילך - במענה למכתבך מיום כ"ו סיון: (1) מצו"ב כסף שלה שהיה בפיקדון אצלי. (2) אזכיר על הציון.** זיוה אומרת שלא ידוע לה על איזה כסף מדובר... ובטוחה שהרבי בחר לציין שזה כסף שלה, בשביל לגרום לה לחוש הכי בנוח שאפשר בסיטואציה

.12

בית חב"ד בקיבוץ

זיוה פש

מפגש אקראי עם זיוה פש, אישה חב"דית שמחה ותוססת, אין בכוחו לחשוף את הרקע המגוון והמפתיע של תמונת חייה. לא, אין כאן סיפור מרתק על אישה צעירה שחרשה את שבילי המזרח הרחוק ומצאה את האור באשראם נידח בהודו, וגם לא ברוסיה כפרית שגילתה במפתיע שורשים יהודיים במסמכים ישנים ומתפוררים של סבתה המנוחה. מסתבר שגם בלי ללכת לקצוות תבל אפשר לגדול בנסיבות צבעוניות ורבגוניות מאוד.

צבעי חיים

סבה של זיוה, הרב שלום קיסר, עלה לארץ מתימן בהיותו בן חמש שנים בלבד. הוא היה בין עשרת מייסדיה הראשונים של שכונת "שערי חסד" בירושלים, תימני יחיד בין אשכנזים, שהרב חיים ברלין - רבה של ירושלים באותם ימים - העיד עליו שהוא "אשכנזי לכל דבר"...

נשמע הזוי? הדברים מתועדים וניתן לראותם כתובים שחור על גבי לבן בפנקס הקהילה.

סבתה של זיוה הייתה אחת המיילדות המפורסמות בירושלים, וזכתה לסייע גם בלידתו של הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל. אמה של זיוה גדלה בבית מיוחד זה עד שנישאה לאביה של זיוה, מר חי רצאבי, שלא קיים אורח חיים דתי. זיוה זוכרת מילדותה את הקידוש בלילות השבת, את המטבח הכשר שניהלה אמה ואת השעות שהעבירה כסופר תהלים בידה - והיא מעתירה תפילה שילדיה יהיו שומרי מצוות.

לא רק תפילה, אלא גם מאמצים מרובים השקיעה האם כדי לשכנע את בעלה לשלוח את הילדים לגן דתי; ובהמשך, כאשר גדלו, גם לפנימייה דתית בקיבוץ בארות יצחק. מעבר לכך חששה לדבר עם הילדים על תורה ומצוות, כדי שלא להכעיס את אביהם. סלע מחלוקת קשה היה הגיוס לצבא. זיוה, שהצהירה על היותה דתייה, ביקשה למצוא חלופות מתאימות יותר, אך אביה התעקש ולחץ עליה להתגייס. בסופו של דבר עשתה כרצונו, אולם לאחר תקופת שירות קצרה הצליחה לעבור להתנדבות בקיבוץ עין הנצי"ב.

בעלה של זיוה, איסר פש, בן להורים חסידי בעלז, עבר אף הוא מסלול חיים לא פשוט. הוא נולד בעיירה בעלזא עצמה, וגורש עם משפחתו לסיביר הרחוקה עוד בטרם פרוץ מלחמת העולם השנייה. בזמנו הדבר נתפס כגזירה איומה, אולם לימים התברר כי גירוש זה היה קרש ההצלה שלהם מציפורני הנאצים ימ"ש. איסר, שהיה אדם חסון ביותר, הצליח לשרוד גם בתנאי הרעב והקור הקשים ששררו בסיביר. רבים וטובים לא היו ברי מזל כמותו. אחד מהם היה אחיו, שנפטר כשתינוקו בידו. גם אביו נהרג בתאונה במכרה הפחם שבו נאלץ לעבוד. עם תום המלחמה הועבר איסר לאיטליה ומשם ארצה, אל מוסדות הפועל המזרחי, ששיכנו אותו בקיבוץ דתי בשם עין הנצי"ב - נכון, אותו הקיבוץ שבו שהתה זיוה כמתנדבת.

איסר וזיוה נפגשו, והמפגש הוביל לנישואין. המתבונן מן הצד עלול היה להיות מופתע. איסר שתקן מטבעו, ואילו זיוה סוערת ואנרגטית. "תהום של ממש" בין קווי האופי של שתי הנפשות, אומרת זיוה. למעלה מעשר שנים מפרידות ביניהם, ולמעלה מחמישים שנה עשו יחד, דרך ארוכה ומרתקת.

קיבוץ עין הנצי"ב, שבו קבעו את מגוריהם, אף הוא סביבת חיים מעניינת ומאתגרת. הקיבוץ הדתי הוא מעין מגזר עצמאי בתוך המגזר הדתי-לאומי. הקיבוצניקים הדתיים באותן שנים היו חדורי אידיאולוגיה, וחייהם היו שזורים באהבת הארץ והתורה. יחד עם זאת, הנורמות הדתיות המקובלות בקיבוץ לא דמו לאלו שזיוה זכרה מבית סבה שבשכונת שערי חסד הירושלמית. אפשר אף לומר שהמרחק היה גדול.

יהדות במשלוח אישי

זיוה הקפידה על צניעות מעבר למקובל בקיבוץ, אולם משפחת פש הייתה רחוקה מלהיות חרדית. בכל יום שישי, לאחר הדלקת נרות, זיוה הייתה יושבת ובוכה, מתחננת לה' שישלח לה מישהו שילמד אותה יותר על יהדות ועל חיי תורה ומצוות. בשלב מסוים החליטה לשים פעמיה לטבריה, שם למדה במשך שנתיים אצל הרבנית אויערבך. אחר כך הביאה מרצה חרדית לעין הנצי"ב, אך עדיין לא חשה שהגיעה אל הדבר שסיפק אותה.

"בקיבוץ ידעו שאני מנסה להתחזק", מספרת זיוה, "ויום אחד הגיע אליי אחד החברים בריצה, וזרק לי: 'יש בחוץ שתי נשים במיוחד בשבילך!'. יצאתי החוצה והנה לפני שתי נשים שחזותן מעידה עליהן שאפשר למצוא אצלן את הסחורה שאני מחפשת. שם משפחתה של

אחת מהן היה דונין, והיא הזמינה אותי לבוא לבית חב"ד בעפולה ולהשתתף בשיעורו הקבוע של בעלה - הרב אברהם דונין ע"ה".

מה עשו שתי נשים חב"דיות בקיבוץ עין הנצי"ב? הן לא באו כדי לחפש את זיוה, כמובן, אך מטרתן לא הייתה רחוקה. הן באו לחפש בחורה רווקה שניגשה אל הרב דונין בעת נסיעה באוטובוס ושאלה אותו היכן תוכל ללמוד על יהדות. הרב הזמין אותה להשתתף באותו שיעור שבבית חב"ד, אך היא לא הגיעה. הרב דונין לא היה מן המתמייאשים, ושלח את אשתו לחפשה. "את אותה בחורה לא מצאו, אבל אותי מצאו גם מצאו", אומרת זיוה בהתרגשות. "ה' שלח לי את מה שביקשתי בדואר רשום, עד הבית".

החל מאותו יום, במשך שש שנים רצופות, עלתה זיוה על האוטובוס החורק שעצר בעין הנצי"ב בדרכו לעפולה. בשלב מסוים הצטרף אליה גם איסר, בעלה. כך החל הקשר בין זיוה פש לבין הרבי.

באותה תקופה פוטר אביה של זיוה מעבודתו כסָּדָר בעיתון הקומוניסטי "קול העם", וההורים החליטו ליטול את מקל הנדודים ולטוס לאמריקה כדי לחפש מקור פרנסה אחר. לעובדה הזו היו שתי תוצאות מפתיעות:

א. האב מצא עבודה אצל רב בשם שוסטרמן, שהתנה את קבלת המשרה בהבטחתו להתפלל בכל יום במשך חצי שעה. ב. המרחק הגיאוגרפי והגעגועים הביאו בעקיפין לכך שההורים מימנו לזיוה את כרטיס הטיסה שבאמצעותו זכתה להגיע לראשונה אל הרבי.

לרבי אנפת!

זו הייתה תחילתו של קשר רב שנים, שבמהלכו זכתה זיוה להיכנס אל הרבי ליחידות שלוש פעמים. קשה לתאר את ההתרגשות והציפייה

הדרוכה למפגש אישי בחדרו של הרבי, הקרוי בפי החסידים "גן עדן העליון". כינוי זה אינו מליצי בלבד. ליהודים רבים כל כך היה החדר הזה פיסת גן עדן, שבה טעמו התעלות שלא מהעולם הזה.

בשעה שזיוה נסעה לבקר את ההורים בניו-יורק, וזכתה לראות את הרבי פנים אל פנים, איסר נותר בקיבוץ ולא כל כך הבין על מה כל המהומה. כתוצאה, התקדמותו לעבר החסידות לא הייתה החלטית ומהירה כזו של זיוה. הרבי היה מודע לכך, ועודד את זיוה במילים מחזקות:

ובעלך, אף-על-פי שיתמהמה, בסופו של דבר יהיה כראוי.
תזכו - את ובעלך - לגדל את הילדים, בעזרת ה', לתורה
מצוות ומעשים טובים.

זיוה ידעה כי לרבי אכפת באופן אישי מכל פרט בחייה, רוחני כגשמי. לפני כניסתה ליחידות, כתבה זיוה לרבי שהיא נוהגת לעשן, כפי שנהגו נשים דתיות רבות באותה תקופה. הרבי, מבלי לבקר אותה, הסביר לה באופן אבהי מדוע כדאי לה להפסיק:

עישון סיגריה אינו בריא לגוף ולבסוף לא בריא לנשמה,
והעישון גורם להתנהגות בלתי ראויה.

מובן שלאחר הסבר זה, הפסיקה זיוה לעשן.

עם כל פרידה מהרבי זכתה זיוה לשמוע דברי חיזוק עצומים לשליחותה בקיבוץ, וגם לקבל בקבוק משקה. לטובת מי מקוראינו שמרגיש מבולבל, נסביר כי לא מדובר בקולה או במיץ תפוזים. כשהרבי נתן משקה, זה היה במלעיל ועם אחוז אלוהול דר-ספרתי, כמנהג החסידים. המשקה נוכח לרוב בהתוועדויות חסידים, וכאשר הרבי שיגר בקבוק משקה לקבוצה מסוימת, המסר היה: גם אתם חלק מההתוועדות, גם אתכם אומרים "לחיים" מכאן.

פעם אחת, במוצאי ראש השנה תשל"ז, ביקשה זיוה מאביה להיכנס אל הרבי ולבקש עבודה משקה. במשך שלוש שעות ומחצה עמד בתור, וכשהגיע שעתו לעבור לפני הרבי השעה הייתה כבר שלוש וחצי לפנות בוקר.

"זיוה מבקשת משקה למשפחה ולקיבוץ". "איזו זיוה?", שאל הרבי. האב היה כה נרגש מהעמידה מול הרבי, עד ששם משפחתה של בתו פרח מזיכרונו. שלוש פעמים חזר הרבי על שאלתו, ולבסוף שאל - "פשו?". "באותו רגע", אמר לה אביה לאחר שנים, "החלטתי לשוב בתשובה. אם הרבי זכר את שמך בשעה שאני, אבא שלך, שכחתי - זה מחייב אותי!".

למעשה, חלפו עוד כמה שנים בטרם חזר האב בתשובה שלמה. באחת היחידויות, כאשר הרבי התעניין בשלום הוריה עד לפרטי הפרטים של מצבם הגשמי והרוחני, אמרה זיוה לרבי: "אבי רוצה לחזור בתשובה, אך אינו יכול". הרבי הגיב: "אביך מתגורר בבורו-פארק בין אנשים שומרי-מצוות, זה יכול להקל עליו". לאחר מכן העניק הרבי לזיוה שלושה דולרים עבור האב, שלושה עבור האם ואחד עבור משפחתה שלה.

השליחות בקיבוץ

קיום אורח חיים חסידי בקיבוץ - ואפילו קיבוץ דתי - לא היה משימה קלה. כחברים מן המניין היה על איסר וזיוה לשמור על חוקי הקיבוץ, שכללו לינת ילדים משותפת בבית הילדים עם שאר ילדי הקיבוץ וגם חוסר אפשרות לבחור להם מקומות לימוד כרצונם.

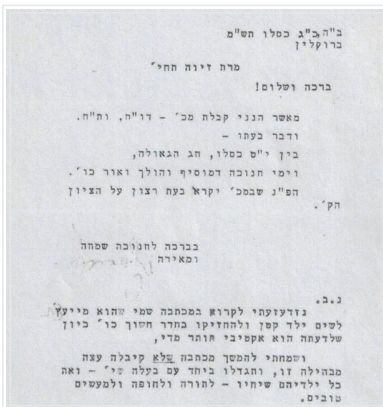
זיוה זוכרת את היום שבו החליטו לאכול בביתם "גלאט" בלבד: "ניגשה אלי אחת החברות ואמרה לי בכעס גדול: 'שמעתי שאת אומרת שאנחנו אוכלים אוכל לא כשר!'. 'לא, זה לא נכון', ענית לה, והסברתי (עד היום איני מבינה איך הגיעו לפי המילים): 'תראי, כשהתחתנו

קיבלנו מהקיבוץ כסף לריהוט מינימלי, בדיוק כפי שקיבלו כל חברי הקיבוץ, אולם אנחנו לא הסתפקנו בזה והוספנו מעט כסף כדי לקנות לעצמנו ריהוט מעט יותר יפה. בעניין ההכשר זה בדיוק אותו דבר. את אוכלת אוכל כשר, וזה בסדר גמור, אבל אנחנו רוצים אוכל כשר וגם מהודר. היא הבינה. אבל היה לא נעים.

באחד הימים הגיעה אליי בתי ושאלה 'אמא, נכון שלא חייבים לשים כיסוי ראש?'. 'חייבים', עניתי לה. 'אז למה לאמא של החברה שלי אין?' - לא הבינה. 'תגידי לה שאנחנו מהדרים יותר', הצעתי. אבל הדילמות האלו חזרו על עצמן בכל פעם מחדש."

למרות הקושי, זיוה ידעה שהיא ובעלה לא לכד. הרכי ליוה מקרוב את חינוך הילדים, והיא ידעה שהוא משגיח עליהם מרחוק, כאשר יישא האומן את היונק. תמיד זכרה איך שמח והודה לה על תמונות הילדים שנתנה לו באחת היחידויות, בשנת תשל"ז, והוסיף בחיוך: "לך יש את האורגינל, ולי התמונות".

עומק מעורבותו של הרבי בחיי המשפחה ובחינוך הילדים משתקף באחד ממכתביו:

נודעזעתי לקרוא במכתבה שמי שהוא מייעץ לשים ילד קטן ולהחזיקו בחדר חשוך כו' כיוון שלדעתה הוא אקטיבי יותר מדי, ושמתני להמשך מכתבה שלא קיבלה עצה מבהילה זו, עצה מבהילה זו,

ותגדלו ביחד עם בעלה שיחיה - ואת כל ילדיהם שיחיו - לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

זיוה הרבתה לכתוב אל הרבי, וקשר המכתבים היה לה מקור לחיזוק מתמיד ומרום. "בערך על כל שמונה מכתבים קיבלתי אחד כתשובה, וזה נתן לי המון", מתרגשת זיוה. בסך הכול, התקבלו קרוב לשבעים מכתבים מהרבי בבית משפחת פשו. אם נעשה את החשבון, מסתבר שמטוסי הדואר נשאו קרוב לשש מאות מכתבים (!) מעין הנצי"ב אל הבית אדום הלבנים, מספר 770 בשכונת קראון הייטס שבניו-יורק.

כמובן, לא זיוה לבדה כתבה את כמות המכתבים האדירה הזו. אחת לשבועיים הייתה המשפחה מתכנסת סביב השולחן, וכל אחד מהילדים כתב אל הרבי מכתב משלו. גם המענה, אגב, הגיע בנפרד - לכל ילד התייחסות פרטית. כך, למשל, התקבלו בכ"ב חשוון תשל"ז כמה מכתבים, חתומים בחתימת יד קודשו של הרבי, שכל אחד מהם מנוסח בהתאם למכתבו ולצרכיו של הילד הנמען.

למרדכי, שארגן בקיבוץ "מסיבות שבת", כתב הרבי:

ובייחוד נהניתי לקרוא במכתבך שעשית מסיבות שבת ובאו הרבה ילדים והיה מאוד נחמד. ובוודאי גם להבא תמשיך בפעולות כאלה. והשם יתברך יצליח אותך ללכת מחיל אל חיל בלימודיך ובהנהגתך, וגם בהשפעה טובה על כל הילדים שבסביבה על ידי היותך דוגמא חיה ומזהירה לכל רואיך.

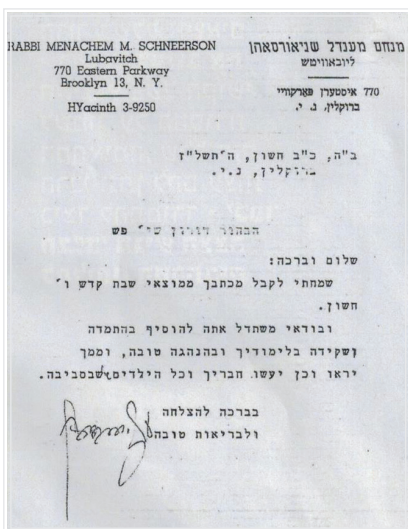
בברכה להצלחה בכל האמור, מ. שניאורסאהן

לשלוש כתב:

שמחתי לקבל מכתבך מז' מרחשוון. ובוודאי משתדל אתה ללמוד בהתמדה ושקידה ביחד עם

הנהגה טובה, לדוגמא ולמופת לחברייך, ולשמחת הורייך
ומוריך, שיחיו. והשם יתברך יצליח אותך.
בברכה, מ. שניאורסאהן

דורון סבל מכאבי ראש עזים באותה תקופה. הרבי כתב לו:

הבחור דורון שיחיה
פש, שלום וברכה,
שמחתי לקבל
מכתבך ממוצאי
שבת קודש ו'
חשוון.
ובודאי משתדל
אתה להוסיף
בהתמדה ושקידה
בלימודיך ובהנהגה
טובה, וממך יראו
וכן יעשו חברייך
וכל הילדים שיחיו
שבסביבה.

בברכה להצלחה ולבריאות טובה,
מ. שניאורסאהן

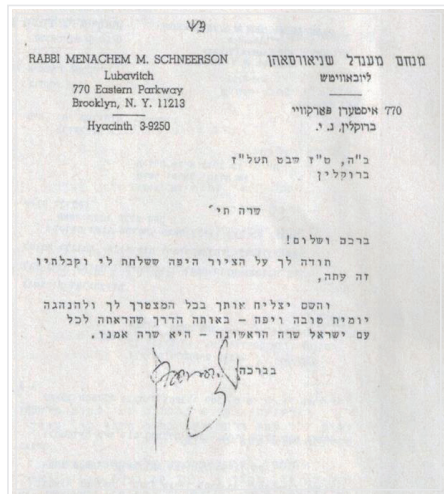
לאחר ברכה זו נעלמו כאבי הראש כלא היו.

מפעם לפעם היה מגיע מכתב לרגל יום הולדתו של אחד מבני המשפחה. כאשר נכנס מרדכי למצוות, זכה להפתעה מיוחדת: בנוסף למכתב הקבוע שהיה נשלח לכל ילד בר-מצווה, כשהוא חתום אישית בידי הרבי, קיבל מרדכי גם תוספת מיוחדת (הדבר היה נדיר מאוד):

הרבי כתב לו שהוא שמח ל"הפתעה הנעימה", כשהדברים מכוונים להעתק מדרשת בר המצווה שלו, שכללה שיחה של הרבי המעובדת ומבוארת בצורה מובנת לכלל הציבור. למעשה, מרדכי רצה לחזור על שיחה של הרבי מילה במילה, אלא שהנוהג בקיבוץ היה שכל ילד מכין דרשה משלו - ולכן עיבד את השיחה ושילב אותה בדרשה.

"אפילו הקטנים השתתפו במלאכה, ושרבטו ציורים חסרי משמעות לכבוד הרבי. פעם פנתה אליי בתי בת החמש, הצביעה על הציור המקושקש שאותו ציירה זה עתה וביקשה: 'תגידי לרבי שיתלה את הציור בחדר שלו'.

צחקתי, אולם לאחר מכן חשבתי לעצמי שהרבי הוא אבינו הרוחני, וכמו שהייתי מעבירה את הבקשה לאבי, כך אוכל להעביר אותה גם אליו. כך עשיתי. כמה שבועות לאחר מכן הגיעה התשובה: 'קיבלתי את הציור היפה'. לאושרה של הילדה לא היה קץ.

"זמן קצר לאחר מכן נפתחה שנת הלימודים והיא עלתה לכיתה א'. בסוף היום הראשון ללימודים היא חזרה הביתה כשהיא ממררת בכי. ארבעה אוטובוסים נשאו את ילדי הקיבוץ לבית הספר, ועליהם רק ילדה אחת בחצאית - בתי. כולם לעגו לה, והיא התחננה שנחליף את החצאית במכנסיים. ניגשתי אל הארון, הוצאתי את המכתב ואמרתי לה,

'לא המנהל, לא המורים ולא הילדים קיבלו מכתב כזה מהרבי. רק את. וזה מחייב אותך!' לא הייתי צריכה להוסיף מילה, הילדה נרגעה מיד."

הרבי הורה: לא לעזוב!

מול אתגרים כאלה, אפשר לחשוב שהפתרון ברור: מדוע לא לעבור לסביבה חב"דית ולפתור את הבעיה מהשורש? פתרון מעין זה חלף גם חלף במוחה של זיוה, אך... אי אפשר! הרבי לא מסכים!

"ביחידות הראשונה בשנת תשל"ז, הגעתי אל הרבי ובפי בקשה: לעזוב את הקיבוץ. מה ששבר אותי היה התנגדות ועדת החינוך של הקיבוץ לרצונו של בני הגדול מרדכי, שהתקרב לגיל בר-מצווה, ללמוד בישיבת חב"ד. באותה עת מצאנו דירה בכפר חב"ד וגם עבודה בשבילי ובשביל בעלי, וכאשר נכנסתי אל הרבי ליחידות ציפיתי שהפעם, לבסוף, יתיר לנו לעזוב. ארבע-עשרה דקות תמימות שהיתי בחדרו, ובמהלכן היה הרבי נחרץ: 'תישארי בקיבוץ. אבל תדעי לך שכל מה שתבקשי לעשות יהיה כרוך במלחמה, ואני מבקש ממך לנהל את המלחמות בשמחה ובטוב לבב, ועם חיוך על השפתיים'."

כך גם כעבור שנים אחדות, כאשר הקיבוץ דרש שבנות המשפחה יתגייסו לשירות צבאי, הרבי לא אמר נואש, וכתב: "מובן וגם פשוט שעליהם להמשיך במקומם, וה' יצליחם."

הרבי לא הסתפק בכרכות, הוא רצה להעלות את הקיבוץ ברוחניות ולזכות אותו במצוות, בפועל ממש. "בהמשך אותה יחידות של שנת תשל"ז הרבי שאל אותי: 'האם את מוכנה לעשות לי טובה? - תקימי קופה!' לא ידעתי האם הרבי מתכוון לקרן גמ"ח או ממש לקופת צדקה, אז שאלתי איפה להניח את הקופה, והרבי הורה לבקש מהנהלת הקיבוץ "בדרך דיפלומטית" לתלות אותה במקום בולט, על מנת שכולם יתנו

בה צדקה. אמר והוסיף: 'ושלא ידעו שההצעה באה ממני, שלא יחשבו שזה ה'ביזנס' שלי'. לאחר מכן הוא הגיש לי שלוש מאות לירות, באומרו שרצונו להיות הראשון לתת צדקה בקופה".

ובאשר לבן, שכבר היה בן ארבע-עשרה, ייעץ הרבי במכתבו:

לכותבם אשר עוד הפעם השיבו פניהם ריקם בנוגע לשליחת בנם מרדכי שיחיה לישיבה, בוודאי לא ייפלו ברוחם ח"ו וישתדלו עוד הפעם בזה. ואף שאיני בקי בהנהלת מושבים וקייבוצים וכיו"ב, אבל בוודאי שישנה סמכות ראשית שאפשר לערער שם על ההחלטה האמורה, ובפרט אשר, ככותבה, חלק מאנשי הקבוץ הסכימו לבקשתם.

ומובן שרצוי, אם אפשר, שהערעור יהיה לא באופן רשמי ובלי פרסום, אלא בדרכי נועם ובהתייעצות עם זה שביכולתו להשפיע בעניין, שאז יש סיכויים שיוכל להורות דרך כיצד להשיג המטרה מבלי להצית רגש הנצחנות בהצד שכנגד. וכשיחקרו בוודאי יוכלו לברר מי האיש או האישים המתאימים להביא על ידם את הדבר על תיקונו, ובאופן ההצנע לכת.

שנה לאחר מכן, כשהיה בן חמש-עשרה, נכנס מרדכי עם אמו ליחידות. הרבי זכר היטב את הבעיה, ושאל האם הסתדר העניין. זיוה ענתה שעדיין לא הסכימו, והרבי בירך: "כמו שלא הסכימו בלי טעם, כך יסכימו בלי טעם. אם זה מתעכב - כנראה העיכוב משמים כדי שיוכל לעשות 'פרצת' ולהוות דוגמה חיה ומזהירה לאנשי הקיבוץ. ושיצליח". בסוף אותה יחידות, הרבי ביקש בחיוך רחב למסור "דרישת שלום לקיבוץ, אפילו אם אינם מסכימים לדרך שלי".

רחוק מהעין, קרוב אל הלב

מסעה של זיוה הולך ומתמשך, כאשר הרבי נותן את הכוח ואת הדרך. הרבי בארצות-הברית, זיוה בארץ ישראל, אך הקשר גובר על המרחק. לאחר ג' תמוז, יום הסתלקות הרבי, התעצם המרחק, אך זיוה חשה שהקשר נותר בעינו – ואולי אף התחזק.

אחת הפעמים שבהן התבטא הקשר העמוק הזה הייתה בנסיבות מצערות, אירוע טרגי שטלטל את המשפחה, אך בסופו של דבר הצמיח מתוכו משאבים של אמונה ובטחון בה'.

זה היה בוקר יום שלישי, כ"ה באב תשס"ה, וזיוה חשה שמשחה אינו כשורה. "אני מרגישה כאילו האוויר יוצא לי מאצבעות הידיים וכל כוחי ניטל ממני", אמרה לבתה הגדולה, ועדיין לא תיארה לעצמה שהיום הזה יהפוך ליום גורלי בחייה.

הטלפון תפס אותה בלתי מוכנה. "בואי מיד למזכירות", ביקש ממנה אחיה בבהילות. "למה הרשמיות הזו?", תהתה. "תאמר בטלפון מה שתרצה!" אבל הוא בשלו, "בואי מיד". היא חשבה על כל האפשרויות שבעולם, רק לא על הבן, יוסף יצחק, ששירת באותם ימים ביחידת "עורב" בגולני.

תזכורת: כ"ה אב תשס"ה. שבועיים קודם לכן מדינת ישראל "יוצאת" מעזה ומצפון השומרון ואוי לאותה יציאה. יוסי וחייליו עסקו בחיפוש אחר מנהרות בציר פילדלפי, בשעה שנורה לעברם צרור יריות. יוסי נפגע קשה בראשו.

"אל תגידו לי כלום", זעקה זיוה כשזיהתה את החיילים שהמתינו לה במזכירות, "רק דבר אחד אני רוצה לדעת: הוא חי?" הם נענעו בראשם לחיוב. היא התחננה אליהם שלא לומר לה אפילו באיזה חלק

בגוף נפצע, רצתה לחשוב עליו כפי שהוא, שלם ובריא. אחר כך קמה ויצאה במרוצה לכיוון ביתה, מתנשמת מן המאמץ וממהרת לעברו של ארון הספרים. בן רגע שלפה מהארון את ספר אגרות הקודש של הרבי, ופתחה באקראי. "כי אני ה' רופאך", אלו המילים שהזדקרו לנגד עיניה מתוך הספר. מכאן ואילך, גם ברגעים הקשים ביותר שעוד נכוננו לה, הייתה סמוכה ובטוחה בכך שיוסי שלה יבריא לחלוטין, כפי שכתב הרבי באותה אגרת: "...מגלגלין זכות, בשורות טובות בטוב הנראה והנגלה". בטוחה בעצמה, פנתה אל החיילים ואמרה, "הילד יחיה ויהיה בריא".

"את הדרך לבית הרפואה, סורוקה שבבאר שבע, לא אשכח כל ימי חיי", משחזרת זיוה את רגעי האימה. "אחי וגיסתי נלוו אלינו ולא הפסיקו לבכות. גם מעיני בעלי זלגו דמעות ללא הפוגה. אני הכרחתי את עצמי לשמור על כוחות. ברקע שמעתי במעורפל את דיבורי החיילים במכשיר הקשר. 'האבא ריאלי אבל האם לא אתנו. לא יודע מה נעשה אתה. היא לא יודעת מה קורה'. אני, שידעתי גם ידעתי מה קורה, המשכתי להכריח את עצמי לחשוב חיובי ולא להתייאש. 'חשוב טוב - יהיה טוב. יוסי בעזרת ה' יבריא מהר ואתם מוזמנים למסיבת ההודיה שנערוך לו', אמרתי להם בשארית כוחותיי".

בסורוקה קידם את פניהם צוות שלם. פסיכולוגים, רופאים, אחיות, חדר שלם מלא בחיילים, וכל הזרקורים מופנים אליהם. בתזמון מדויק הוצאה מיטתו של יוסי מחדר הניתוח מיד עם בואם, וזיוה מיהרה להכניס דולר שקיבלה מהרבי תחת הכר שלראשו. המנתח פתח בהסברים, אך היא לא הקשיבה לו. לא הייתה מסוגלת. "זיוה, זה הרגע שלך", שיננה לעצמה. "אם את בוכה - כולם אחרייך. חיילים צעירים כאן, ואת חייבת להיות חזקה".

"משפחה בלבד", הורה המנתח, ופתח בדברי ההסבר על התהליך שביצע זה עתה: "ניתחתי את יוסי", אמר, כשהוא משתמש בקול השמור לבשורות הקשות ביותר, "לצערי אין סיכוי". יללות בכי נישאו בחדר. רק חתנה של זיוה הישיר מבט אל הרופא ואמר: "דוקטור, אתה עשית את העבודה שלך. עכשיו אנחנו נעשה את העבודה שלנו ונתפלל. אל תגידי שאין סיכוי. רק את המילים הללו אל תוציא מפידך".

יוסי התעורר!

רק יומיים חלפו מאז הנבואה השחורה. אחת-עשרה בבוקר, שבת. יוסי בטיפול נמרץ ובני המשפחה בחוץ, סמוך לדלת, מרבים בתפילה ובפרקי תהלים. לפתע פרצה האחות החוצה כשהיא מתנשמת ומתנשפת, ובעיניים פעורות ירתה שתי מילים בלבד: "יוסי התעורר!".

הם נכנסו אל חדרו, נרגשים, ולמרות המראה המזעזע השמחה הציפה את לבם. יוסי חי, ואפילו מדבר. "אני רוצה לישון", יצאו המילים מפיו בקושי, "כואב לי הראש".

הרופאים לא מיהרו להשלים עם המציאות, שהייתה אופטימית הרבה יותר מתחזיותיהם הקודרות. "כפי הנראה הוא לא ילך, לא ידבר, לא יראה ואולי בכלל יישאר צמח", אמר לי הרופא. על כל 'לא' שלו עניתי ב'כן' נחרץ: הוא בעזרת ה' כן ילך, כן ידבר, כן יראה. הרופאים חשבו שאני לא נורמלית, אבל ביום שאחרי התקשו להסתכל לנו בעיניים. ההחלמה המהירה של יוסי סתרה את כל תורת הרפואה שלהם".

גם את יוסי "דאגו" הרופאים לעדכן בתחזיות הקשות, ומטבע הדברים – המידע לא השפיע עליו לטובה. זיוה מיהרה להכניס לאגרות הקודש פתק מיוסי: "ברכה לרפואה שלמה ליוסף יצחק בן זיוה בעקבות מה שהרופאים אומרים". הפתק עדיין מונח במקום בו שמה אותו אז,

ובעמוד הסמוך נכתב:

לכל דבר צריכה להיות אחיזה בטבע ומן הסתם יתנו לו הרופאים תרופות ועליו לקחתם. אך יסיח דעתו לגמרי מההפרעות, וככל שיסיח דעתו יותר ויבטח בה' כך יצליח יותר, ואחר זמן לא ארוך יחזור לאיתנו ככל האדם.

ביום ראשון, כ"ח באב, הועבר יוסי ממחלקת הטיפול הנמרץ אל המחלקה הניירוכירורגית. מספר ימים לאחר מכן כבר הועבר לבית לוינסטיין לשיקום, ועד ראש השנה כבר השתחרר הביתה לחופשה. "זה היה חג בן שלושה ימים - חמישי, שישי ושבת, ויוסי קיבל פתאום חום גבוה. בעין הנצי"ב אין רופא והאחות הייתה אובדת עצות. יוסי שכב והתענה ואני ישבתי לידו ופשוט בכיתי. לפתע הרגשתי שהפתרון טמון בי ובמעשיי. והחלטתי לקבל על עצמי דבר מה. לפני כמה חודשים עזבתי את עבודתי כמנהלת חשבונות בקיבוץ. עם כל העובדים שם היו לי יחסים טובים, אולם עם אחת המזכירות נשארתי בסטטוס של 'ברוגז'. החלטתי להשלים עמה, למרות הקושי שהיה כרוך בדבר. כפי הנראה סייעה הקבלה שלי ליוסי, שכן מיד אחר כך נעלם החום כלא היה, ללא כל צורך בטיפול או בתרופות".

מאז הפציעה ערכה התקשורת מרדף של ממש אחר הסיפור של יוסי. דומה כי אין ערוץ תקשורתי שלא סיקר את הסיפור, תוך שהוא מראיין את אחד מבני המשפחה. יוסי הציג לפני המראיין שקית ובה הקליע והרסיסים שהוצאו מראשו. "אני מאמין בקדוש ברוך הוא, שמה שהוא רוצה - נהיה", הוא אומר בביטחון רב. "אתה מאמין שמה שהקים בך את עצמך והעמיד אותך על הרגליים זה האלוקים?", "כן", עונה לו יוסי. ועם ישראל שומע.

הקדוש ברוך הוא רצה, וכך שנתיים בדיוק לאחר אותו יום נורא שבו הודיעו לה על פציעתו הקשה של בנה, זכתה זיוה - בניגוד לכל תחזיותיהם של הרופאים - להוביל אותו אל החופה, יחד עם כלתו תחיה, ששמה מסמל את החיים שניתנו לו במתנה.

בברכת הצלחה בכל ענייניה

משפחת פש ממשיכה לחזק יהדות בעין הנצי"ב, כפי שעשתה בארבעים השנה האחרונות. את התניא הדפיסו שם כבר בשנת תשד"מ, בהתאם להוראת הרבי, וגם קיבלו על כך מכתב ברכה חם מהרבי. מאז הספיקו איסר וזיוה ללמוד כיצד לברוק מזוזות, והם מספקים את השירות חנם אין כסף לחברי הקיבוץ (כן, שמעתם נכון, אישה בודקת מזוזות! ביטוי מיוחד שכזה לאידיאולוגיית השוויון הקיבוצית...).

ומה עוד? זיוה ממלאת את זמנה בהתנדבות בבתי הקשישים במקום, בשבתות היא מארחת בנות חב"דיות המגיעות מארצות חוץ, וישנה גם מסיבת השבת הקבועה לילדי הקיבוץ. לכל מסיבה כזו מגיעים כמה עשרות ילדים, כל אחד בוחר שיר בתורו, ולאחר מכן אומרים את שנים-עשר הפסוקים הידועים, מוסיפים את פרק התהלים של הרבי והרבנית (הפרק המקביל למספר שנותיהם של הרבי ושל הרבנית, שנוהגים לומר מדי יום) ומסיימים במשחק. בסוף המסיבה מקבל כל ילד פתק ועליו כתוב "בית חב"ד עין הנצי"ב". כשנצברים בידו חמישים פתקים הוא מצטרף אל זיוה ובוחר לעצמו מתנה בצרכנייה המקומית. תקציב מסודר אין, אמנם, אך שורות הברכה של הרבי נותנות את כל מה שצריך: "בברכת הצלחה בכל ענייניה ודבעלה שיחיו - כולל ועיקר - לעבוד השם בשמחה ומתוך ביטחון חזק, ויבשרו טוב".